

Τὰ βιβλία καὶ τὸ παιδί

(Ἀπόσπασμα ἀπὸ ὁμιλία πρὸς τοὺς γονεῖς)

Ἰπὸ ΓΕΩΡ. ΚΡΟΚΟΥ, δημοδ/άλου

Β'

Ἀπὸ ὅσα εἶπαμε παραπάνω βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι τὸ παραμῦθι μιλά στὴν παιδικὴ ζωὴ ὡς τὰ δέκα τῆς χρόνια ἀπλώνεται δηλαδὴ στὸ μεγαλύτερό τῆς χρονικὸ διάστημα.

Μᾶς μένει τώρα ἡ παιδικὴ λογοτεχνία πού, προορίζεται γιὰ παιδιά ἀπὸ 10 χρονῶν κι ἀπάνω. Σ' αὐτὴ τὴν ἡλικία ἡ παιδικὴ ψυχὴ ἀποχτᾶ τὸ αἶσθημα τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου. Τὸ φανταστικὸ στοιχεῖο δίνει τὴ θέση τοῦ στὸ πραγματικὸ.

Σ' αὐτῆς τῆς ἡλικίας τὰ παιδιά δίνουμε Ἱστορικὰ καὶ Γεωγραφικὰ ἔργα. Δίνουμε ἐγκυκλοπαιδικὸ ὕλικό, ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις, ἐξερευνη-

σεις, διηγήματα, μυθιστορήματα με ήρωϊκό περιεχόμενο, βιογραφίες και άπομνημονεύματα μεγάλων ανθρώπων.

Ἡ ἔκφραση αὐτῶν τῶν ἔργων εἶναι μεστότερη, χωρίς νά χάνη τήν ἀπλότητά της. Ὁ λόγος εἶναι τολμηρότερος, οἱ μεταφορές δυσκολώτερες, οἱ εἰκόνες ζωηρότερες. τὸ ὕφος ρωμαλέο.

Νά λοιπόν τὸ σημαντικό χαρακτηριστικὸ τοῦ παιδικοῦ ἐκείνου βιβλίου ποὺ ἀπευθύνεται σὲ μεγάλα παιδιά.

Τὸ λογοτεχνικὸ αὐτὸ εἶδος πρέπει νά ἔχη μέσα του κίνηση, γοργὸ νοηματικὸ ξετύλιγμα. Νά ἔχη δηλαδή γοργότητα λόγου καὶ γοργότητα γεγονότων, Νά θυμίζει παιχνιδιοῦ γοργότητα. Φυσικά τὰ ἴδια πρέπει νά ποῦμε καὶ γιὰ τὸν παιδικὸ στίχο.

Ἄλλο χαρακτηριστικὸ τοῦ παιδικοῦ βιβλίου, ποὺ τὸ προορίζουμε γιὰ μεγάλα παιδιά εἶναι καὶ ὁ χαρωπὸς τόνος. Τὸ γέλιο πρέπει νά ρυακίζη σ' αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ βιβλία. Παράδεισος ἀπὸ γεγονότα γιομάτα ἐνθουσιασμοῦ καὶ πίστη γιὰ τὸ αὔριο πρέπει νά εἶναι τὰ βιβλία τῶν μεγάλων παιδιῶν. Γιατί ὅπως λέει ὁ Ἀριστοτέλης στὰ Πολιτικά του: «Οὐ δύναται τὸ νέον ἡσυχάζειν». Δὲν μποροῦν τὰ νιάτα νά ἡσυχάσουν. Καὶ πολὺ σωστά. Γιατί ἡ νιότη εἶναι τὸ ξεχειλίσμα τῆς ζωῆς, ποὺ ὀρμάει ἐμπρὸς κυνηγώντας τὸ θρίαμβο.

Καταλαβαίνετε τώρα ὅτι ἔργα μὲ τρομερὲς ἐξουθενωτικὲς σκηνὲς δὲν ἔχουν καμιά θέση στὴν παιδικὴ λογοτεχνία. Στὴ χώρα, ποὺ ὅλος ὁ πολιτισμένος κόσμος τὴν ὀνομάζει μητέρα τῶν ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ μόνο τὸ καλογραμμένο ἀθρωπιστικὸ ἀνάγνωσμα πρέπει νά ἔχη θέση.

Καὶ νά εἴστε βέβαιοι πὼς μεγάλες προσπάθειες ἔγιναν καὶ γίνονται γι αὐτό.

Τὸ 1889 ὁ Ἀλέξαντρος Πάλλης τυπώνει Τραγουδάκια γιὰ παιδιά.

Ὁ Παλαμᾶς γράφει τότε «Εἶναι τὰ μόνυ παιδικὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἀποκτήσαμε... τῆς προκοπῆς».

Τὸ 1904 ὁ Πολέμης παρουσιάζει τὸ ἔργο του: «Τὰ πρῶτα βήματα».

Τὸ 1916 ὁ Γιάννης Περγιαλίτης μᾶς χαρίζει τὸ θαυμάσιο ἔμμετρο ἔργο του «Παιδαγωγικοὶ μῦθοι».

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ἔργο, ποὺ εἶναι σταθμὸς γιὰ τὴν Παιδικὴ λογοτεχνία, μᾶς τὸ χάρισε ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου. Εἶναι «τὰ ψηλά βουνά». Καὶ πολὺ δίκαια ὁ Στέλιος Σπεράντσας τὰ χαρακτήρισε σὰν ἓνα ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς παγκόσμιας παιδικῆς λογοτεχνίας.

Τὸ 1920 ὁ Παπαντωνίου κυκλοφορεῖ τὰ παιδικὰ του ποιήματα «Χελιδόνια» καὶ μαζί μὲ τὸ ἀναντικατάστατο πεζὸ τοῦ ἔργο χαρίζει στὰ παιδιά στίχους διαμάντια τῆς παιδικῆς Γραμματολογίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Παπαντωνίου καὶ ἄλλοι ποιητὲς καὶ πεζογράφοι, ἐργάστηκαν γιὰ τὴν παιδικὴ Λογοτεχνία. Οἱ σημαντικώτεροι ἀπὸ αὐτοὺς εἶναι ὁ Στέλιος Σπεράντσας, ὁ Μιχάλης Στασινόπουλος, ὁ Στρατῆς Μυριβήλης, ὁ Καρκαβίτσας ὁ Ν. Ἐλατος, ὁ Ἄλκης Τροπαιάτης, ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης, ὁ Δημήτρης Γιᾶκος, ὁ Νέστορας Μάτσας, καὶ ἀπὸ τίς γυναῖκες ἡ Πηνελόπη Δέλτα, ἡ Ἰωάννα Μπουκουβάλα Ἀναγνώστου, ἡ Σοφία Μαυροειδῆ Παπαδάκη, ἡ Καρθαίου, ἡ Μελισσάνθη καὶ ἄλλες.

Στὴν καλλιέργεια καὶ προβολῆ τοῦ καλοῦ παιδικοῦ βιβλίου στὸν τόπο μας σημαντικό ρόλο ἔπαιξε τὸ περιοδικὸ «Ἡ Διάπλασις τῶν Παίδων».

Αυτό φώτισε γενιές και γενιές με τὰ πιὸ διαλεχτὰ ἔργα τῆς ξένης καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδικῆς λογοτεχνίας. Φιλοξένησε στὶς σελίδες του ζηλευτὲς δημιουργίες νέων ποιητῶν καὶ πεζογράφων. Ἔδωσε τόπο στοὺς νέους γιὰ καινούργιους προβληματισμοὺς κι ἔτσι ἄνοιξε ἀνοδικὸ δρόμο στὴ λογοτεχνία τοῦ παιδιοῦ.

Στὴ Διάπλαση τῶν παιδῶν πῆρε μέρος ὁ Γιάννης Περγιαλίτης, ἡ Χαρίκλεια Ξενοπούλου, ὁ Στέφανος Δάφνης, ὁ Ἰωάννης Πολέμης, ὁ Γεώργιος Δροσίνης, ὁ Δημήτριος Καμπούρογλου, ὁ Στέφ. Μαρτζώκης, ὁ Νικόλαος Χατζιδάκις ὁ μαθηματικός, ὁ Κώστας Ἐλευθερουδάκης, (ὁ ἐκδότης, πού ἔχει γράψει τὸ σπουδαῖο ἔργο: ὁ Γύρος τῆς Ἑλλάδας) ὁ Γεράσιμος Ἄνδρ. Λασκαράτος, ὁ Ἀλέκος Φωτιάδης, ὁ Γιάννης Βλαχογιάννης, ὁ Νίκος Ποριώτης, ὁ Γεώργ. Σουρῆς, ὁ Ἀριστομένης Προβελέγγιος, ἡ Πηνελόπη Μασίμου, ἡ Μυρτιώτισσα, ὁ Γιάννης Κακριδῆς, ὁ Λέων Μακάς, ὁ Τέλλος Ἄγρας, ὁ Μιχ. Στασινόπουλος, ὁ Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος, ὁ Κωνστ. Καβάφης, ὁ Μένος Φιλήντας, ἡ Γεωργία Ταρσοῦλη, ἡ Λίλα Καρακάλου, ἡ Αἰμιλία Πετράκη, ὁ Πέτρος Χάρης καὶ ἄλλοι.

Ἡ Διάπλασις τῶν παιδῶν διαβάστηκε πολὺ ἀπὸ τὸν ὑπόδουλο Ἑλληνισμὸ τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Πόλης, ἔφτασε στὴν Ἀλεξάνδρεια, στὴν Ὀδησσό, στὴ Βάρνα, στὴ Βραΐλα, ἀπλώθηκε ὡς τὴν Ἀμερική.

Τὸ περιοδικὸ αὐτὸ ἔκανε μιὰν ἀρχὴ καλῆ. Καὶ τὸ παράδειγμά του τὸ μιμήθηκαν καὶ ἄλλοι φίλοι τῆς Παιδικῆς λογοτεχνίας.

Ἔτσι ὁ Γιώργος Βλέσσας κυκλοφορεῖ τὸν Παιδικὸ του κόσμο. Ὁ ἐκδοτικὸς Οἶκος Δημητράκου κυκλοφορεῖ τὸν Παιδικὸ ἀστέρα καὶ ἀργότερα τὸ Ἑλληνόπουλο. Ὁ Ἐκδοτικὸς οἶκος Ἀλικιώτη κυκλοφορεῖ τὴν Ἐφημεριδοῦλα τῆς Θείας Λένας. Παράλληλα ἕνα ἄλλο περιοδικό—ὁ Ἐρυθρὸς Σταυρὸς Νεότητος—ἀγκαλιάζει καὶ φωτίζει τὰ Ἑλληνικὰ νιάτα.

Μέσα σ' ὄλες αὐτὲς τίς προσπάθειες γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ παιδιοῦ ξεχωρίζω τὴν προσφορὰ τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων.

Γιὰ τὴν ὥρα ὅμως ἡ ὑπόθεση τῶν βιβλίων καὶ εἰδικὰ τοῦ παιδικοῦ βρίσκεται στὰ χέρια τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας. Ἡ μόνη ὑπεύθυνη συλλογικὴ προσπάθεια, γιὰ τὸ καλὸ λογοτεχνικὸ παιδικὸ βιβλίον εἶναι ἡ κίνηση, πού γίνεται ἀπὸ τὴ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΣΥΝΤΡΟΦΙΑ.

Αὐτὴ ἡ συντροφιά ἄρχισε νὰ ἐργάζεται με στόχο τὴν Παιδικὴ λογοτεχνία ἀπὸ τὸ 1958. Τὸ 1960 βραβεύει τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Γιώργη Κρόκου «Παιδικοὶ παλμοί». Βραβεύει ἀκόμα τὰ ποιήματα «Χαρούμενες φωνές» τοῦ Χάρη Σακελλαρίου, τὸ μυθιστόρημα τοῦ Γιάννη Βράχα «Ἐκεῖ, πού φωλιάζουν οἱ αἵτοί!», τὸ «Ἀληθινὸ παραμῦθι» τῆς Π. Μάξιμου, τὸ «χαρτατό» καὶ τὴν κόκκινη ὀμπρέλλα τῆς Πιπίνας Τσιμικάλη, τὴ νουβέλλα τοῦ Γιώργη Κρόκου «Ἡ μεγάλη Ἱστορία», τὰ «παιδικὰ ποιήματα τῆς ἀνέμης» τοῦ Τάση Παπαδοπούλου, τὰ ποιήματα «Φτεροῦγες» τῆς Στέλλας Κορυτινοῦ, ποιήματα τοῦ Χρ. Κουλούρη καὶ ἄλλα.

Χορηγοὶ αὐτῶν τῶν βραβείων ἦταν ἡ ποιήτρια ΛΙΛΗ Ἰακωβίδου, ἡ Ἑλλη Σικιαρίδου, οἱ ἐκδότες Βασιλείου, Γουδέλης, Ἐλευθερουδάκης καὶ ὁ ἐκδοτικὸς οἶκος Κολλάρου.

Ὡστόσο πέρα ἀπὸ αὐτὴ τὴν κίνηση, στὴ βιβλιαγορὰ γίνεται μεγάλος χαρτοπόλεμος ἀπὸ παιδικὰ ἀναγνώσματα γιομάτα ἐκφραστικὴ ἀθλιότητα καὶ ἀξιοθρήνητη ἀνοησία. Πολὺ λίγα εἶναι τὰ ἔργα πού, μπορεῖ νὰ τὰ ἐμπιστευτῆ κανεὶς στὰ παιδικὰ χέρια. Γι' αὐτό, ἀγαπητοί μου φίλοι, πρὶν ἀγοράσετε κάποιο βιβλίον τοῦ παιδιοῦ σας ρωτήσετε κάποιον εἰδικό.

Ρωτήσετε τὴν ἐπίσημη κριτικὴ, τὸ δάσκαλο, τὸ γιατρό, τὸν ψυχολόγο. Μὰ κι ἂν αὐτὸ δὲ γίνεται, σκεφτῆτε πρῶτα τὸν τύπο τοῦ παιδιοῦ σας, τὸ χαρακτήρα του, τὴν ἰδιοσυγκρασία του, τὴν ἡλικία του, τὶς προτιμήσεις του. Καλλιεργήστε, τὸν ἀγάπη τῶν παιδιῶν σας γιὰ τὰ βιβλία.

Ἔτσι τὰ ξεμακραίνετε ἀπὸ τὶς κακοτοπιές τοῦ ξεπεσμοῦ καὶ τὰ βοηθᾶτε νὰ προοδέψουν.

Συνηθίστε τα λοιπὸν στὴ μελέτη τῶν σχολικῶν καὶ τῶν ἐξωσχολικῶν βιβλίων. Χαρίστε τους τὴν πνευματικὴ εὐτυχία. πού νιώθουν ὅσοι κρατοῦν ἀνοιχτὰ κι ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς τους μπροστὰ στὴ ζωντανὴ προφορικὴ καὶ γραπτὴ ἔκφραση. Ἀνεβάστε ψηλότερα τὰ νιάτα. Ὁμορφύνετε τοὺς μελλούμενους καιροὺς τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς.

Ἀξιώσετε τὴν ἀνθρωπότητα νὰ στρέψη καὶ πάλι μὲ καμάρι τὴ σκέψη τῆς στὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ δῆ τὸν Ἕλληνα καὶ νὰ πῆ τὸ τοῦ Μενάνδρου:

Τί χαριτωμένος, πού εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἄνθρωπος εἶναι!